ลิขสิทธิ์ AI: งานที่ปัญญาประดิษฐ์สร้างมีลิขสิทธิ์หรือไม่

โดย เอกสยาม ชัยศร ที่ปรึกษากฎหมาย
บริษัท เอกสยาม แอนด์ พาร์ทเนอร์ส จำกัด

> เนื้อหา นี้ เป็น ข้อมูล กฎหมาย ทั่วไป ไม่ ใช่ ความเห็น ทางกฎหมาย เฉพาะ กรณี การพิจารณา แต่ละ เรื่อง ต้อง อาศัย ข้อเท็จจริง และ พยานหลักฐาน ของ เรื่อง นั้น ฉบับ ออนไลน์ ที่ ปรับปรุง ล่าสุด อยู่ ที่ https://eksiamlegal.com/copyright-and-ai.html

สาระสำคัญโดยสรุป

- **พระราชบัญญัติ ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ไม่ มี บทบัญญัติ เรื่อง ปัญญาประดิษฐ์ (AI)** คำถาม ว่า งาน จาก AI มี ลิขสิทธิ์หรือไม่จึงต้องตอบจากนิยาม "ผู้สร้างสรรค์" ในมาตรา 4 และเงื่อนไขในมาตรา 6 และมาตรา 8
- **ลิขสิทธิ์ ผูก กับ ผู้สร้างสรรค์ ที่ เป็น บุคคล** มาตรา 8 กำหนด เงื่อนไข ด้วย สัญชาติ ถิ่น ที่อยู่ และ นิติบุคคล ส่วนมาตรา 19 นับ อายุ ลิขสิทธิ์ จาก ความตาย ของ ผู้สร้างสรรค์ โครงสร้าง เช่นนี้ ใช้กับ บุคคลธรรมดา และ นิติบุคคล
- **ส่วนที่มนุษย์สร้างสรรค์ยังได้รับความคุ้มครอง** งานที่ใช้ AI เป็นเครื่องมือ แล้วมนุษย์คัดเลือก จัดเรียง หรือ แก้ไขอย่างมีความคิดสร้างสรรค์ ส่วนนั้นเข้าเกณฑ์งานของผู้สร้างสรรค์
- **สหรัฐอเมริกายืนยันหลักผู้สร้างสรรค์ต้องเป็นมนุษย์** ศาลอุทธรณ์สหรัฐ (D.C. Circuit) ตัดสินคดี Thaler v. Perlmutter เมื่อ 18 มีนาคม ค.ศ. 2025 และศาลสูงสุดสหรัฐไม่รับคำร้องขอให้พิจารณาเมื่อ 2 มีนาคม ค.ศ. 2026
- **สหราชอาณาจักรมีบทเฉพาะ** Copyright, Designs and Patents Act 1988 มาตรา 9(3) ให้ผู้จัดการให้เกิด งานที่คอมพิวเตอร์สร้างเป็นผู้สร้างสรรค์

บริษัท เอกสยาม แอนด์ พาร์ทเนอร์ส จำกัด | เลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร 0105569142001
300/90 พรีเมียมเพลส ถนนนวมินทร์ แขวงนวมินทร์ เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร 10240
โทรศัพท์ 081 654 5922 | contact@eksiamlegal.com | eksiamlegal.com
ฉบับออนไลน์ https://eksiamlegal.com/copyright-and-ai.html

- **การนำงานไปฝึก AI ในไทยใช้หลักทั่วไป** การทำสำเนาเพื่อฝึกอาจเป็นการทำซ้ำตามมาตรา 4 และมาตรา 27 ไทยไม่มีข้อยกเว้นเรื่องการทำเหมืองข้อความและข้อมูล (text and data mining) อย่างสหภาพยุโรป

I. ลิขสิทธิ์ AI: งานที่ปัญญาประดิษฐ์สร้างมีลิขสิทธิ์หรือไม่

ตามกฎหมายไทย งานที่ปัญญาประดิษฐ์สร้างขึ้นเองโดยไม่มีการสร้างสรรค์ของมนุษย์ ยากที่จะเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ เพราะพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 4 นิยาม "ผู้สร้างสรรค์" ว่าเป็นผู้ทำหรือผู้ก่อให้เกิดงานสร้างสรรค์ และมาตรา 8 ให้ลิขสิทธิ์แก่ผู้สร้างสรรค์ภายใต้เงื่อนไขที่ใช้กับบุคคล ส่วนงานที่มนุษย์ใช้ AI เป็นเครื่องมือแล้วใส่ความคิดสร้างสรรค์ของตนลงไป ส่วนที่เป็นการสร้างสรรค์ของมนุษย์ยังได้รับความคุ้มครอง

คำถามนี้เกิดขึ้นจริงในงานของธุรกิจทุกขนาด ฝ่ายการตลาดใช้ระบบสร้างภาพ (image generator) ทำภาพประกอบโฆษณา ผู้ผลิตเนื้อหาใช้ระบบสร้างข้อความร่างบทความ นักพัฒนาซอฟต์แวร์ใช้ระบบช่วยเขียนโปรแกรม เมื่อมีผู้อื่นนำงานเหล่านั้นไปใช้ เจ้าของธุรกิจจะต้องตอบให้ได้ว่าตนมีสิทธิอะไรในงานนั้น และเมื่อจะใช้งานของผู้อื่นไปฝึกระบบ ก็ต้องตอบให้ได้ว่าการกระทำนั้นละเมิดสิทธิของใครหรือไม่

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่ 2) ถึง (ฉบับที่ 5) ครั้งล่าสุดคือฉบับที่ 5 พ.ศ. 2565 ไม่มีบทบัญญัติที่กล่าวถึงปัญญาประดิษฐ์โดยตรง คำตอบจึงต้องสร้างจากหลักทั่วไปของกฎหมาย คือนิยามของ "ผู้สร้างสรรค์" ลักษณะของ "งานอันมีลิขสิทธิ์" เงื่อนไขการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ และอายุการคุ้มครอง บทความนี้อธิบายหลักทั้งสี่เรื่องตามตัวบท แล้วเทียบกับแนวทางของสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร และสหภาพยุโรป ซึ่งมีคำวินิจฉัยและบทบัญญัติที่ตอบคำถามนี้ชัดกว่า

II. กฎหมายไทย: ผู้สร้างสรรค์ งานอันมีลิขสิทธิ์ และเจ้าของลิขสิทธิ์

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ให้ลิขสิทธิ์เกิดแก่ "ผู้สร้างสรรค์" ซึ่งมาตรา 4 นิยามว่าผู้ทำหรือผู้ก่อให้เกิดงานสร้างสรรค์ งานที่ได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 6 ต้องเป็นงานสร้างสรรค์ประเภทที่กฎหมายกำหนด และมาตรา 6 วรรคสองไม่คุ้มครองความคิด ขั้นตอน หรือหลักการ คุ้มครองเฉพาะการแสดงออก

บริษัท เอกสยาม แอนด์ พาร์ทเนอร์ส จำกัด | เลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร 0105569142001
300/90 พรีเมียมเพลส ถนนนวมินทร์ แขวงนวมินทร์ เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร 10240
โทรศัพท์ 081 654 5922 | contact@eksiamlegal.com | eksiamlegal.com
ฉบับออนไลน์ https://eksiamlegal.com/copyright-and-ai.html

1. ผู้สร้างสรรค์ตามมาตรา 4

มาตรา 4 นิยามว่า "ผู้สร้างสรรค์" หมายความว่า ผู้ทำหรือผู้ก่อให้เกิดงานสร้างสรรค์อย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ และนิยาม "ลิขสิทธิ์" ว่าเป็นสิทธิแต่ผู้เดียวที่จะทำการใด ๆ เกี่ยวกับงานที่ผู้สร้างสรรค์ได้ทำขึ้น[1] นิยามทั้งสองผูกลิขสิทธิ์ไว้กับ "ผู้" ที่ทำงาน กฎหมายไม่ได้ให้ลิขสิทธิ์แก่ตัวงานลอย ๆ โดยไม่มีผู้สร้างสรรค์

ในทางตีความ ถ้อยคำ "ผู้ก่อให้เกิด" มีความหมายกว้างกว่าการลงมือทำด้วยตนเอง ผู้ที่ใช้อุปกรณ์หรือเครื่องมือทำงานสร้างสรรค์ เช่น ช่างภาพที่ใช้กล้อง หรือนักออกแบบที่ใช้โปรแกรมกราฟิก ยังเป็นผู้ก่อให้เกิดงาน เพราะการเลือกองค์ประกอบ มุมมอง และการจัดวางเป็นการตัดสินใจของบุคคลนั้น คำถามเรื่อง AI จึงอยู่ที่ว่า ผู้ใช้ระบบตัดสินใจเรื่องการแสดงออกของงานมากพอที่จะเรียกว่าเป็นผู้ก่อให้เกิดงานหรือไม่ ประเด็นนี้ต้องพิจารณาเป็นรายชิ้น

2. งานอันมีลิขสิทธิ์ตามมาตรา 6 และขอบเขตที่ไม่คุ้มครอง

มาตรา 6 วรรคหนึ่ง กำหนดว่างานอันมีลิขสิทธิ์ได้แก่งานสร้างสรรค์ประเภทวรรณกรรม นาฏกรรม ศิลปกรรม ดนตรีกรรม โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ สิ่งบันทึกเสียง งานแพร่เสียงแพร่ภาพ หรืองานอื่นใดในแผนกวรรณคดี วิทยาศาสตร์ หรือศิลปะ "ของผู้สร้างสรรค์" และวรรคสองกำหนดว่าการคุ้มครองไม่คลุมถึงความคิด ขั้นตอน กรรมวิธีหรือระบบ วิธีใช้หรือทำงาน แนวความคิด หลักการ การค้นพบ หรือทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์หรือคณิตศาสตร์[2]

มาตรา 6 วรรคสอง มีผลโดยตรงต่อการใช้ AI คำสั่งข้อความที่ผู้ใช้พิมพ์เข้าระบบ (prompt) ส่วนใหญ่บรรยายความคิดหรือแนวทางของงาน เช่น "ภาพทะเลยามเย็นแบบภาพสีน้ำมัน" ความคิดเช่นนี้ไม่ได้รับความคุ้มครองตามวรรคสองอยู่แล้ว ถ้าระบบเป็นผู้กำหนดเส้น สี องค์ประกอบ และรายละเอียดทั้งหมดของภาพ ส่วนที่ผู้ใช้ให้ไว้จึงเป็นความคิด ส่วนการแสดงออกเป็นผลจากระบบ ข้อนี้เป็นเหตุผลเดียวกับที่สำนักงานลิขสิทธิ์สหรัฐใช้ในหัวข้อ V

3. เงื่อนไขการได้ลิขสิทธิ์ตามมาตรา 8 และอายุการคุ้มครองตามมาตรา 19

มาตรา 8 ให้ผู้สร้างสรรค์เป็นผู้มีลิขสิทธิ์ภายใต้เงื่อนไขว่า ถ้ายังไม่ได้โฆษณางาน ผู้สร้างสรรค์ต้องมีสัญชาติไทยหรืออยู่ในราชอาณาจักร หรือมีสัญชาติหรืออยู่ในประเทศภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองลิขสิทธิ์ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคี ตลอดระยะเวลาหรือเป็นส่วนใหญ่ในการสร้างสรรค์งาน และถ้าผู้สร้างสรรค์เป็นนิติบุคคล นิติบุคคลนั้นต้องจัดตั้งขึ้นตามกฎหมายไทยในกรณีที่ต้องมีสัญชาติไทย[3]

บริษัท เอกสยาม แอนด์ พาร์ทเนอร์ส จำกัด | เลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร 0105569142001
300/90 พรีเมียมเพลส ถนนนวมินทร์ แขวงนวมินทร์ เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร 10240
โทรศัพท์ 081 654 5922 | contact@eksiamlegal.com | eksiamlegal.com
ฉบับออนไลน์ https://eksiamlegal.com/copyright-and-ai.html

มาตรา 19 วางหลักทั่วไปภายใต้บังคับมาตรา 21 และมาตรา 22 ซึ่งกำหนดอายุของงานบางประเภทไว้ต่างหาก ว่าลิขสิทธิ์มีอยู่ตลอดอายุของผู้สร้างสรรค์และต่อไปอีกห้าสิบปีนับแต่ผู้สร้างสรรค์ถึงแก่ความตาย และถ้าผู้สร้างสรรค์เป็นนิติบุคคล ลิขสิทธิ์มีอายุห้าสิบปีนับแต่สร้างสรรค์งานขึ้น หรือนับแต่โฆษณาครั้งแรก ถ้าได้โฆษณาในระหว่างนั้น[4]

เงื่อนไขเรื่องสัญชาติ ถิ่นที่อยู่ ความตาย และการจัดตั้งนิติบุคคล ล้วนเป็นลักษณะของบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล ระบบปัญญาประดิษฐ์ไม่มีสัญชาติ ไม่มีถิ่นที่อยู่ และไม่มีความตายที่จะใช้นับอายุลิขสิทธิ์ ผู้เขียนเห็นว่าโครงสร้างของมาตรา 8 และมาตรา 19 แสดงว่ากฎหมายไทยถือว่าผู้สร้างสรรค์ต้องเป็นบุคคล ความเห็นนี้เป็นการตีความจากตัวบท ศาลไทยยังต้องเป็นผู้วินิจฉัยประเด็นนี้ในคดีที่เกิดขึ้นจริง

4. ใครเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์เมื่องานทำโดยลูกจ้างหรือผู้รับจ้าง

มาตรา 9 กำหนดว่างานที่ผู้สร้างสรรค์ทำขึ้นในฐานะพนักงานหรือลูกจ้าง ถ้าไม่ได้ทำเป็นหนังสือตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น ลิขสิทธิ์เป็นของผู้สร้างสรรค์ แต่นายจ้างมีสิทธินำงานออกเผยแพร่ต่อสาธารณชนตามวัตถุประสงค์แห่งการจ้างแรงงาน[5] ส่วนมาตรา 10 กำหนดว่างานที่สร้างสรรค์ขึ้นโดยการรับจ้างบุคคลอื่น ผู้ว่าจ้างเป็นผู้มีลิขสิทธิ์ เว้นแต่ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น[6]

สองมาตรานี้สำคัญเมื่อธุรกิจให้พนักงานหรือผู้รับจ้างใช้ AI ทำงาน ลิขสิทธิ์ที่จะตกแก่นายจ้างหรือผู้ว่าจ้างมีได้เฉพาะในส่วนที่เป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ ถ้าภาพหรือข้อความใดเกิดจากระบบทั้งหมดโดยพนักงานไม่ได้สร้างสรรค์ส่วนใดเพิ่ม สัญญาที่โอนลิขสิทธิ์ก็ไม่ได้สร้างสิทธิในส่วนนั้นขึ้นมา สัญญาจ้างจึงควรกำหนดให้ผู้รับจ้างแจ้งว่าส่วนใดของงานใช้ AI และส่วนใดเป็นการสร้างสรรค์ของผู้รับจ้าง

III. งานที่ใช้ AI ช่วยสร้าง: ส่วนใดเป็นงานของมนุษย์

งานที่ใช้ AI เป็นเครื่องมือยังมีลิขสิทธิ์ได้ในส่วนที่มนุษย์สร้างสรรค์ ได้แก่ ส่วนที่มนุษย์เขียนหรือวาดเอง การคัดเลือกและจัดเรียงผลลัพธ์อย่างมีความคิดสร้างสรรค์ และการแก้ไขผลลัพธ์อย่างมีนัยสำคัญ ส่วนที่ระบบสร้างขึ้นเองตามคำสั่งข้อความ (prompt) อย่างเดียว ยากที่จะเป็นงานของผู้สร้างสรรค์

บริษัท เอกสยาม แอนด์ พาร์ทเนอร์ส จำกัด | เลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร 0105569142001
300/90 พรีเมียมเพลส ถนนนวมินทร์ แขวงนวมินทร์ เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร 10240
โทรศัพท์ 081 654 5922 | contact@eksiamlegal.com | eksiamlegal.com
ฉบับออนไลน์ https://eksiamlegal.com/copyright-and-ai.html

การแบ่งงานออกเป็นส่วนของมนุษย์และส่วนของระบบ ช่วยให้ตอบคำถามเรื่องลิขสิทธิ์ได้ตรงกับมาตรา 4 และมาตรา 6 ลักษณะการใช้งานที่พบบ่อยแยกได้สามแบบ

- **แบบที่หนึ่ง ระบบสร้างงานทั้งชิ้นจากคำสั่งข้อความ** ผู้ใช้พิมพ์คำอธิบายแล้วนำผลลัพธ์ไปใช้โดยไม่แก้ไข ส่วนที่ผู้ใช้ให้ไว้เป็นความคิดซึ่งมาตรา 6 วรรคสองไม่คุ้มครอง การแสดงออกเป็นผลจากระบบ งานแบบนี้มีความเสี่ยงสูงที่จะไม่มีผู้สร้างสรรค์ตามกฎหมาย
- **แบบที่สอง มนุษย์คัดเลือกและจัดเรียงผลลัพธ์** ผู้ใช้สร้างภาพหลายภาพ แล้วเลือกและจัดวางเป็นหนังสือภาพ หรือเรียบเรียงข้อความหลายส่วนเป็นงานเขียนชิ้นใหม่ การคัดเลือกและจัดลำดับเป็นการตัดสินใจของมนุษย์ ถ้ามีความคิดสร้างสรรค์เพียงพอ ผู้คัดเลือกและจัดลำดับอาจเป็นผู้ก่อให้เกิดงานตามมาตรา 4 ในส่วนของการคัดเลือกและจัดลำดับนั้น
- **แบบที่สาม มนุษย์สร้างงานเองแล้วใช้ AI ช่วยบางขั้น** เช่น นักเขียนเขียนต้นฉบับเองแล้วใช้ระบบตรวจไวยากรณ์ หรือนักออกแบบวาดภาพร่างแล้วใช้ระบบช่วยลงสีบางส่วนก่อนแก้ไขต่อ งานแบบนี้ใกล้เคียงกับการใช้เครื่องมือทั่วไป ผู้ใช้ยังเป็นผู้สร้างสรรค์ในส่วนที่ตนทำ

ในทางพยานหลักฐาน ผู้ที่อ้างว่าเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ต้องแสดงให้ได้ว่าตนสร้างสรรค์ส่วนใด ธุรกิจที่ใช้ AI สร้างงานจึงควรเก็บบันทึกการทำงาน เช่น ไฟล์ร่างแต่ละรุ่น คำสั่งข้อความที่ใช้ ผลลัพธ์ที่ระบบให้มา และการแก้ไขที่ทำต่อ บันทึกเหล่านี้ใช้แยกส่วนของมนุษย์ออกจากส่วนของระบบเมื่อมีข้อพิพาท

> **ข้อสังเกตเรื่องข้อกำหนดของผู้ให้บริการ** ผู้ให้บริการระบบ AI แต่ละรายมีข้อกำหนดการใช้งานเรื่องสิทธิในผลลัพธ์และการใช้เพื่อการค้า ข้อกำหนดเหล่านี้เป็นสัญญาระหว่างผู้ใช้กับผู้ให้บริการ สัญญาไม่สามารถทำให้ผลลัพธ์ที่ไม่เข้าเกณฑ์งานอันมีลิขสิทธิ์กลายเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ได้ แต่มีผลต่อสิทธิและหน้าที่ระหว่างคู่สัญญา ก่อนนำผลลัพธ์ไปใช้ในงานสำคัญ ควรอ่านข้อกำหนดของระบบที่ใช้ฉบับปัจจุบัน

IV. นำงานของผู้อื่นไปฝึก AI ละเมิดลิขสิทธิ์หรือไม่

กฎหมายไทยไม่มีข้อยกเว้นเฉพาะสำหรับการนำงานไปฝึกระบบ AI การทำสำเนางานอันมีลิขสิทธิ์เพื่อฝึกระบบอาจเป็นการทำซ้ำตามนิยามในมาตรา 4 ซึ่งมาตรา 27 ถือเป็นการละเมิดเมื่อไม่ได้รับอนุญาต เว้นแต่เข้าข้อยกเว้น ตามมาตรา 32 ซึ่งต้องไม่ขัดต่อการแสวงหาประโยชน์ตามปกติของเจ้าของลิขสิทธิ์ และไม่กระทบสิทธิเกินสมควร

บริษัท เอกสยาม แอนด์ พาร์ทเนอร์ส จำกัด | เลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร 0105569142001
300/90 พรีเมียมเพลส ถนนนวมินทร์ แขวงนวมินทร์ เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร 10240
โทรศัพท์ 081 654 5922 | contact@eksiamlegal.com | eksiamlegal.com
ฉบับออนไลน์ https://eksiamlegal.com/copyright-and-ai.html

มาตรา 15 ให้ เจ้าของ ลิขสิทธิ์ มี สิทธิ แต่ผู้เดียว ใน การ ทำซ้ำ หรือ ดัดแปลง เผยแพร่ ต่อ สาธารณชน และ อนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิเหล่านั้น[7] มาตรา 4 นิยาม "ทำซ้ำ" ให้รวมถึงการคัดลอกไม่ว่าโดยวิธีใด การทำสำเนา หรือการบันทึก จากต้นฉบับหรือจากสำเนาในส่วนอันเป็นสาระสำคัญ ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน[8] และมาตรา 27 กำหนด ว่าการ ทำซ้ำ หรือ ดัดแปลง หรือ การ เผยแพร่ ต่อ สาธารณชน โดย ไม่ ได้รับอนุญาต ตามมาตรา 15 (5) เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์[9]

การฝึกระบบ AI โดยทั่วไปต้องรวบรวมข้อความหรือภาพจำนวนมากเข้าเก็บในระบบคอมพิวเตอร์ ขั้นตอน นี้มีการทำสำเนางานทั้งชิ้น จึงอาจเข้านิยามการทำซ้ำตามมาตรา 4 คำถามต่อไปคือการทำซ้ำนั้นเข้าข้อ ยกเว้นใดหรือไม่ บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องมีสองมาตรา

มาตรา 32 วรรคหนึ่ง วางหลักว่าการกระทำแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ของบุคคลอื่น หากไม่ขัดต่อการแสวงหา ประโยชน์จากงานตามปกติของเจ้าของลิขสิทธิ์ และไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายของ เจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควร ไม่ถือเป็นการละเมิด และวรรคสอง (1) ยกตัวอย่างการวิจัยหรือศึกษางาน "อันมิ ใช่การกระทำเพื่อหากำไร"[10] การฝึกระบบเพื่อนำไปให้บริการเชิงพาณิชย์ไม่เข้าเงื่อนไข "อันมิใช่การกระทำ เพื่อหากำไร" ตาม (1) จึงต้องพิจารณาตามหลักทั่วไปในวรรคหนึ่งว่าการฝึกนั้นขัดต่อการแสวงหาประโยชน์ ตามปกติ ของ เจ้าของ ลิขสิทธิ์ หรือไม่ ประเด็น นี้ ขึ้นกับ ข้อเท็จจริง ของ แต่ละ กรณี เช่น ผลลัพธ์ ของ ระบบ แข่งขันกับงานต้นฉบับในตลาดเดียวกันหรือไม่

มาตรา 32/2 ยกเว้นการ ทำซ้ำ ที่ จำเป็น ใน ระบบ คอมพิวเตอร์ เพื่อให้ อุปกรณ์ หรือ กระบวนการ ส่ง งาน ทาง ระบบคอมพิวเตอร์ทำงานได้ตามปกติ โดยงานนั้นต้องทำหรือได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย[11] ข้อยกเว้นนี้มุ่งที่ สำเนาทางเทคนิคระหว่างการใช้งานหรือการส่งข้อมูล การเก็บชุดข้อมูลไว้เพื่อฝึกระบบเป็นการใช้งานอีก ลักษณะหนึ่ง ผู้เขียนเห็นว่ามาตรา 32/2 จึงไม่ครอบคลุมการรวบรวมงานเพื่อฝึกระบบ

เมื่อกฎหมายไทยยังไม่มีบทเฉพาะ ธุรกิจที่จะฝึกหรือปรับแต่งระบบ AI ด้วยข้อมูลของผู้อื่นควรใช้ข้อมูลที่ได้ รับอนุญาต ข้อมูลที่หมดอายุลิขสิทธิ์ หรือข้อมูลของตนเอง และควรระวังด้วยว่าข้อมูลที่ใช้ฝึกอาจมีข้อมูล ส่วนบุคคล ซึ่งอยู่ใน บังคับของ พระราชบัญญัติ คุ้มครอง ข้อมูล ส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 แยกจาก เรื่อง ลิขสิทธิ์ รายละเอียดเรื่องฐานทางกฎหมายอยู่ในหน้า ฐานทางกฎหมายในการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล

บริษัท เอกสยาม แอนด์ พาร์ทเนอร์ส จำกัด | เลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร 0105569142001
300/90 พรีเมียมเพลส ถนนนวมินทร์ แขวงนวมินทร์ เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร 10240
โทรศัพท์ 081 654 5922 | contact@eksiamlegal.com | eksiamlegal.com
ฉบับออนไลน์ https://eksiamlegal.com/copyright-and-ai.html

V. กฎหมายเปรียบเทียบ: สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร และสหภาพยุโรป

สหรัฐอเมริกาถือว่างานต้องมีผู้สร้างสรรค์เป็นมนุษย์ตามคำพิพากษาคดี Thaler v. Perlmutter สหราชอาณาจักรมีบทบัญญัติเฉพาะในมาตรา 9(3) ของ Copyright, Designs and Patents Act 1988 ส่วนสหภาพยุโรปมีข้อยกเว้นการทำเหมืองข้อความและข้อมูลที่เจ้าของสิทธิสงวนสิทธิได้ และกำหนดหน้าที่ด้านลิขสิทธิ์ให้ผู้ให้บริการแบบจำลอง AI อเนกประสงค์

1. สหรัฐอเมริกา: คดี Thaler v. Perlmutter และรายงานของสำนักงานลิขสิทธิ์

คดีนี้เริ่มจากผู้ร้องขอจดทะเบียนลิขสิทธิ์ภาพที่ระบุว่าระบบ AI ชื่อ Creativity Machine เป็นผู้สร้างสรรค์ สำนักงานลิขสิทธิ์สหรัฐ (U.S. Copyright Office) ปฏิเสธการจดทะเบียน ผู้ร้องฟ้องคดี และเมื่อวันที่ 18 มีนาคม ค.ศ. 2025 ศาลอุทธรณ์สหรัฐประจำเขตโคลัมเบีย (D.C. Circuit) พิพากษายืนคำพิพากษาของศาลชั้นต้นที่รับรองการปฏิเสธนั้น โดยวินิจฉัยว่า ในทางกฎหมายลายลักษณ์อักษร Copyright Act กำหนดให้งานทุกชิ้นต้องมีมนุษย์เป็นผู้สร้างสรรค์ในชั้นแรก ศาลระบุในคำพิพากษาเดียวกันด้วยว่า หลักผู้สร้างสรรค์ต้องเป็นมนุษย์ไม่ได้ห้ามการคุ้มครองงานที่สร้างโดยใช้ AI หรือโดยมี AI ช่วย[12] ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลสูงสุดสหรัฐ และศาลสูงสุดไม่รับคำร้องเมื่อวันที่ 2 มีนาคม ค.ศ. 2026[13]

สำนักงานลิขสิทธิ์สหรัฐเผยแพร่รายงาน Copyright and Artificial Intelligence ส่วนที่ 2 ว่าด้วยความเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ (Copyrightability) เมื่อวันที่ 29 มกราคม ค.ศ. 2025 รายงานสรุปว่า ด้วยเทคโนโลยีที่ใช้กันทั่วไปในขณะนั้น คำสั่งข้อความอย่างเดียวไม่ได้ให้การควบคุมผลลัพธ์มากพอ ผู้สร้างสรรค์ที่เป็นมนุษย์มีลิขสิทธิ์ในส่วนงานของตนที่ปรากฏในผลลัพธ์ ในการคัดเลือก ประสาน หรือจัดเรียงผลลัพธ์อย่างสร้างสรรค์ และในการแก้ไขผลลัพธ์อย่างสร้างสรรค์ และการใช้ AI เป็นเครื่องมือช่วยแทนที่จะใช้แทนความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ ไม่กระทบต่อการได้รับความคุ้มครอง[14] แนวทางนี้ใกล้เคียงกับการแบ่งสามแบบในหัวข้อ III และอธิบายได้ด้วยหลักเดียวกับมาตรา 6 วรรคสองของไทย คือกฎหมายคุ้มครองการแสดงออก ไม่คุ้มครองความคิด

2. สหราชอาณาจักร: งานที่คอมพิวเตอร์สร้าง ตามมาตรา 9(3)

Copyright, Designs and Patents Act 1988 มาตรา 9(3) กำหนดว่า งานวรรณกรรม นาฏกรรม ดนตรีกรรม หรือศิลปกรรม ที่คอมพิวเตอร์สร้าง ให้ถือว่าผู้สร้างสรรค์คือบุคคลผู้จัดการให้มีสิ่งที่จำเป็นต่อการสร้างงานนั้น และมาตรา 178 นิยามงานที่คอมพิวเตอร์สร้าง (computer-generated) ว่าเป็นงานที่คอมพิวเตอร์สร้างขึ้นในสภาพที่ไม่มีมนุษย์เป็นผู้สร้างสรรค์งาน[15]

บริษัท เอกสยาม แอนด์ พาร์ทเนอร์ส จำกัด | เลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร 0105569142001
300/90 พรีเมียมเพลส ถนนนวมินทร์ แขวงนวมินทร์ เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร 10240
โทรศัพท์ 081 654 5922 | contact@eksiamlegal.com | eksiamlegal.com
ฉบับออนไลน์ https://eksiamlegal.com/copyright-and-ai.html

บทบัญญัตินี้ต่างจากแนวทางสหรัฐ เพราะกฎหมายอังกฤษยอมรับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1988 ว่าอาจมีงานที่ไม่มีมนุษย์เป็นผู้สร้างสรรค์ แล้วกำหนดให้ลิขสิทธิ์ตกแก่ผู้จัดการให้เกิดงาน ประเทศไทยไม่มีบทบัญญัติลักษณะนี้ ศาลไทยจึงไม่อาจนำมาตรา 9(3) มาใช้โดยตรง แต่บทบัญญัตินี้แสดงว่าการให้ลิขสิทธิ์แก่งานที่คอมพิวเตอร์สร้างต้องมีบทกฎหมายรองรับเป็นการเฉพาะ

3. สหภาพยุโรป: ข้อยกเว้นการทำเหมืองข้อความและข้อมูล และกฎหมาย AI

Directive (EU) 2019/790 ว่าด้วยลิขสิทธิ์ในตลาดดิจิทัลเดียว มาตรา 2(2) นิยามการทำเหมืองข้อความและข้อมูล (text and data mining) ว่าเป็นเทคนิคการวิเคราะห์โดยอัตโนมัติที่มุ่งวิเคราะห์ข้อความและข้อมูลในรูปดิจิทัล เพื่อสร้างสารสนเทศ เช่น แบบแผน แนวโน้ม และความสัมพันธ์ มาตรา 4(1) ให้รัฐสมาชิกกำหนดข้อยกเว้นสำหรับการทำซ้ำและการสกัดงานที่เข้าถึงได้โดยชอบด้วยกฎหมายเพื่อการทำเหมืองข้อความและข้อมูล และมาตรา 4(3) ให้ข้อยกเว้นนี้ใช้ได้เมื่อเจ้าของสิทธิไม่ได้สงวนสิทธิไว้โดยชัดแจ้งด้วยวิธีที่เหมาะสม เช่น วิธีที่เครื่องอ่านได้สำหรับเนื้อหาที่เผยแพร่ทางออนไลน์[16]

Regulation (EU) 2024/1689 ว่าด้วยปัญญาประดิษฐ์ (AI Act) มาตรา 53(1)(c) กำหนดให้ผู้ให้บริการแบบจำลอง AI อเนกประสงค์ (general-purpose AI model) มีนโยบายปฏิบัติตามกฎหมายลิขสิทธิ์ของสหภาพโดยเฉพาะการระบุและปฏิบัติตามการสงวนสิทธิตามมาตรา 4(3) ของ Directive (EU) 2019/790 และมาตรา 53(1)(d) ให้จัดทำและเผยแพร่สรุปเนื้อหาที่ใช้ฝึกแบบจำลองอย่างละเอียดเพียงพอ ตามแบบที่สำนักงาน AI (AI Office) กำหนด หน้าที่ในหมวด V ซึ่งรวมมาตรา 53 มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 2 สิงหาคม ค.ศ. 2025 ตามมาตรา 113 (b)[17]

ธุรกิจไทยที่ส่งข้อมูลหรือให้บริการ AI ในตลาดสหภาพยุโรปจึงควรตรวจว่าผู้ให้บริการแบบจำลองที่ใช้ปฏิบัติตามหน้าที่เหล่านี้หรือไม่ และเจ้าของเนื้อหาไทยที่ไม่ต้องการให้งานของตนถูกนำไปทำเหมืองข้อมูลในสหภาพยุโรป อาจสงวนสิทธิด้วยวิธีที่เครื่องอ่านได้ตามมาตรา 4(3)

VI. นิติเศรษฐศาสตร์และความรู้ข้ามศาสตร์

ในทางนิติเศรษฐศาสตร์ ลิขสิทธิ์เป็นการชั่งน้ำหนักระหว่างแรงจูงใจให้สร้างงานกับต้นทุนของการจำกัดการเข้าถึงงาน William M. Landes และ Richard A. Posner อธิบายกรอบนี้ไว้ในบทความ An Economic Analysis of Copyright Law ปี ค.ศ. 1989 กรอบเดียวกันช่วยอธิบายว่าเหตุใดกฎหมายหลายประเทศจึงยังไม่ให้ลิขสิทธิ์แก่ผลลัพธ์ที่ระบบสร้างโดยไม่มีการสร้างสรรค์ของมนุษย์

บริษัท เอกสยาม แอนด์ พาร์ทเนอร์ส จำกัด | เลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร 0105569142001
300/90 พรีเมียมเพลส ถนนนวมินทร์ แขวงนวมินทร์ เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร 10240
โทรศัพท์ 081 654 5922 | contact@eksiamlegal.com | eksiamlegal.com
ฉบับออนไลน์ https://eksiamlegal.com/copyright-and-ai.html

Landes และ Posner อธิบายว่า งานสร้างสรรค์มีต้นทุนในการสร้างครั้งแรกสูง แต่ต้นทุนการทำสำเนาต่ำ ถ้าไม่มีลิขสิทธิ์ ผู้อื่นทำสำเนาขายได้โดยไม่ต้องรับต้นทุนการสร้าง แรงจูงใจในการสร้างงานจะลดลง ในอีกด้านหนึ่ง การคุ้มครองที่กว้างเกินไปเพิ่มต้นทุนแก่ผู้สร้างงานรุ่นหลังที่ต้องใช้งานเดิมเป็นวัตถุดิบ กฎหมายลิขสิทธิ์ที่ดีจึงต้องหาจุดสมดุลระหว่างสองด้านนี้[18]

เมื่อนำกรอบนี้มาใช้กับ AI ถ้าผู้ใช้สร้างผลลัพธ์แต่ละชิ้นได้ด้วยต้นทุนต่ำกว่าการสร้างงานด้วยมือมาก เหตุผลเรื่องการให้สิทธิผูกขาดเพื่อชดเชยต้นทุนการสร้างก็มีน้ำหนักน้อยลงสำหรับผลลัพธ์ที่ระบบสร้างเอง ขณะที่การให้สิทธิผูกขาดแก่ผลลัพธ์จำนวนมากอาจเพิ่มต้นทุนแก่ผู้สร้างงานรายอื่น ส่วนการลงทุนในการพัฒนาระบบมีช่องทางคุ้มครองอื่น เช่น ลิขสิทธิ์ในโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ซึ่งมาตรา 4 นับเป็นวรรณกรรม และข้อตกลงตามสัญญา ข้อวิเคราะห์นี้เป็นการใช้กรอบทางเศรษฐศาสตร์อธิบายแนวทางของกฎหมาย ไม่ได้เป็นข้อสรุปของ Landes และ Posner เรื่อง AI

ในด้านการฝึกระบบ กรอบเดียวกันอธิบายความแตกต่างระหว่างไทยกับสหภาพยุโรป ข้อยกเว้นการทำเหมืองข้อมูลลดต้นทุนการเข้าถึงข้อมูลสำหรับผู้พัฒนาระบบ ส่วนสิทธิสงวนตามมาตรา 4(3) ของ Directive (EU) 2019/790 คืนอำนาจต่อรองให้เจ้าของสิทธิที่ต้องการค่าตอบแทน ประเทศไทยยังใช้หลักทั่วไปในมาตรา 32 ซึ่งให้ศาลชั่งน้ำหนักเป็นรายกรณี

VII. ข้อพิจารณาสำหรับธุรกิจที่ใช้ AI สร้างงาน

ธุรกิจที่ใช้ AI สร้างงานเพื่อใช้ในการค้า ควรแยกส่วนที่มนุษย์สร้างสรรค์ออกจากส่วนที่ระบบสร้าง เก็บบันทึกการทำงาน กำหนดเรื่องลิขสิทธิ์และการใช้ AI ไว้ในสัญญาจ้างตามมาตรา 9 และมาตรา 10 และตรวจข้อกำหนดของผู้ให้บริการระบบก่อนใช้งานเพื่อการค้า

1. **ระบุส่วนที่เป็นงานของมนุษย์** งานที่ธุรกิจต้องการคุ้มครอง เช่น โลโก้ บทโฆษณาหลัก หรือภาพหลักของแบรนด์ ควรมีการสร้างสรรค์ของมนุษย์ที่ชี้ได้ เพราะส่วนที่ระบบสร้างเองอาจไม่มีลิขสิทธิ์ให้บังคับต่อผู้ลอกเลียน
2. **เก็บบันทึกการทำงาน** ไฟล์ร่าง คำสั่งข้อความ ผลลัพธ์ของระบบ และการแก้ไข เป็นพยานหลักฐานว่าส่วนใดเป็นการสร้างสรรค์ของบุคคล
3. **เขียนสัญญาจ้างให้ครอบคลุม** สัญญากับพนักงานควรทำเป็นหนังสือเรื่องลิขสิทธิ์ตามมาตรา 9 สัญญากับผู้รับจ้างควรกำหนดเรื่องลิขสิทธิ์ตามมาตรา 10 พร้อมหน้าที่เปิดเผยการใช้ AI และการรับรองว่างานไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น

บริษัท เอกสยาม แอนด์ พาร์ทเนอร์ส จำกัด | เลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร 0105569142001
300/90 พรีเมียมเพลส ถนนนวมินทร์ แขวงนวมินทร์ เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร 10240
โทรศัพท์ 081 654 5922 | contact@eksiamlegal.com | eksiamlegal.com
ฉบับออนไลน์ https://eksiamlegal.com/copyright-and-ai.html

4. **ตรวจข้อมูลที่ใช้ฝึกหรือปรับแต่งระบบ** ใช้ข้อมูลที่ได้รับอนุญาตหรือข้อมูลของตนเอง และตรวจเรื่องข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562
5. **ตรวจกฎหมายของตลาดปลายทาง** ธุรกิจที่ให้บริการในสหภาพยุโรปหรือขายงานในสหรัฐอเมริกาต้องพิจารณาหลักของประเทศนั้นซึ่งต่างจากไทยตามหัวข้อ V

การจัดสัญญาและเอกสารตั้งแต่ก่อนเริ่มงาน ช่วยลดประเด็นที่ต้องพิสูจน์เมื่อมีผู้ลอกเลียนงาน แนวคิดเรื่องการใช้กฎหมายวางโครงสร้างล่วงหน้าอธิบายไว้ในบทความ กฎหมายในฐานะเครื่องมือวางอนาคต และหลักการตีความสัญญาที่ใช้กับข้อตกลงเรื่องลิขสิทธิ์อยู่ในหน้า หลักสุจริตและการตีความสัญญา

VIII. คำถามที่พบบ่อย

คำถามที่พบบ่อยเรื่องลิขสิทธิ์ AI ได้แก่ งานที่ AI สร้างมีลิขสิทธิ์หรือไม่ การเขียนคำสั่งข้อความทำให้เป็นผู้สร้างสรรค์หรือไม่ ใครเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์เมื่อใช้ AI ช่วยสร้างงาน การนำงานไปฝึก AI และอายุของลิขสิทธิ์ คำตอบแต่ละข้ออ้างมาตรา 4 มาตรา 6 มาตรา 9 มาตรา 10 มาตรา 19 มาตรา 27 และมาตรา 32 ของพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

งานที่ AI สร้างมีลิขสิทธิ์หรือไม่ตามกฎหมายไทย

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ไม่มีบทบัญญัติเรื่องปัญญาประดิษฐ์ ลิขสิทธิ์เกิดแก่ผู้สร้างสรรค์ ซึ่งมาตรา 4 นิยามว่าผู้ทำหรือผู้ก่อให้เกิดงานสร้างสรรค์ และมาตรา 8 กับมาตรา 19 วางเงื่อนไขด้วยสัญชาติ ถิ่นที่อยู่ ความตาย และนิติบุคคล ซึ่งเป็นลักษณะของบุคคล ผู้เขียนเห็นว่างานที่ระบบสร้างเองทั้งหมดโดยไม่มีการสร้างสรรค์ของมนุษย์ยากที่จะเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ ส่วนที่มนุษย์สร้างสรรค์ยังได้รับความคุ้มครอง

เขียนคำสั่งข้อความ (prompt) เองถือเป็นผู้สร้างสรรค์หรือไม่

โดยทั่วไปยังไม่พอ คำสั่งข้อความส่วนใหญ่บรรยายความคิดของงาน ซึ่งมาตรา 6 วรรคสองไม่คุ้มครอง ถ้าระบบเป็นผู้กำหนดการแสดงออกของงานทั้งหมด ผู้ใช้จึงยากที่จะเป็นผู้ก่อให้เกิดงานตามมาตรา 4 สำนักงานลิขสิทธิ์สหรัฐสรุปในรายงานเดือนมกราคม ค.ศ. 2025 ว่าคำสั่งข้อความอย่างเดียวไม่ได้ให้การควบคุมผลลัพธ์มากพอ ในทางตีความ ตัวคำสั่งข้อความที่เขียนขึ้นอย่างมีความคิดสร้างสรรค์อาจเป็นวรรณกรรมได้ในตัวเอง แยกจากผลลัพธ์ของระบบ

บริษัท เอกสยาม แอนด์ พาร์ทเนอร์ส จำกัด | เลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร 0105569142001
300/90 พรีเมียมเพลส ถนนนวมินทร์ แขวงนวมินทร์ เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร 10240
โทรศัพท์ 081 654 5922 | contact@eksiamlegal.com | eksiamlegal.com
ฉบับออนไลน์ https://eksiamlegal.com/copyright-and-ai.html

ใช้ AI ช่วยแล้วแก้ไขต่อ ใครเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์

ผู้ที่แก้ไข คัดเลือก หรือจัดเรียงผลลัพธ์อย่างมีความคิดสร้างสรรค์ เป็นผู้สร้างสรรค์ในส่วนที่ตนทำ ถ้าทำในฐานะพนักงานหรือลูกจ้าง ลิขสิทธิ์เป็นของผู้สร้างสรรค์ตามมาตรา 9 เว้นแต่ทำเป็นหนังสือตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น โดยนายจ้างมีสิทธินำงานออกเผยแพร่ตามวัตถุประสงค์ของการจ้าง ถ้าทำโดยรับจ้าง ผู้ว่าจ้างเป็นผู้มีลิขสิทธิ์ตามมาตรา 10 เว้นแต่ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น ส่วนที่ระบบสร้างเองยังอยู่นอกความคุ้มครอง

นำงานของผู้อื่นไปฝึก AI ละเมิดลิขสิทธิ์หรือไม่

อาจละเมิดได้ การทำสำเนางานเพื่อฝึกระบบอาจเป็นการทำซ้ำตามนิยามในมาตรา 4 ซึ่งมาตรา 27 ถือเป็นการละเมิดเมื่อไม่ได้รับอนุญาต กฎหมายไทยไม่มีข้อยกเว้นเฉพาะสำหรับการทำเหมืองข้อความและข้อมูล การฝึกเพื่อการค้าไม่เข้าข้อยกเว้นการวิจัยที่มิใช่การกระทำเพื่อหากำไรตามมาตรา 32 วรรคสอง (1) จึงต้องพิจารณาตามหลักทั่วไปในมาตรา 32 วรรคหนึ่งเป็นรายกรณี การใช้ข้อมูลที่ได้รับอนุญาตหรือข้อมูลของตนเองจึงเป็นแนวทางที่มีความเสี่ยงน้อยกว่า

ต่างประเทศให้ลิขสิทธิ์แก่งานที่ AI สร้างหรือไม่

สหรัฐอเมริกาไม่ให้ลิขสิทธิ์แก่งานที่ไม่มีมนุษย์เป็นผู้สร้างสรรค์ ตามคำพิพากษาศาลอุทธรณ์สหรัฐ (D.C. Circuit) คดี Thaler v. Perlmutter วันที่ 18 มีนาคม ค.ศ. 2025 ซึ่งศาลสูงสุดสหรัฐไม่รับคำร้องขอให้พิจารณา เมื่อ วันที่ 2 มีนาคม ค.ศ. 2026 สหราชอาณาจักรมีบทเฉพาะในมาตรา 9(3) ของ Copyright, Designs and Patents Act 1988 ซึ่งให้บุคคลผู้จัดการให้มีสิ่งที่จำเป็นต่อการสร้างงานที่คอมพิวเตอร์สร้างเป็นผู้สร้างสรรค์ ประเทศไทยไม่มีบทบัญญัติแบบสหราชอาณาจักร

ลิขสิทธิ์ในงานที่ใช้ AI ช่วยมีอายุเท่าไร

มาตรา 19 วางหลักทั่วไปว่าลิขสิทธิ์มีอยู่ตลอดอายุของผู้สร้างสรรค์และต่อไปอีกห้าสิบปีนับแต่ผู้สร้างสรรค์ถึงแก่ความตาย ถ้าผู้สร้างสรรค์เป็นนิติบุคคล ลิขสิทธิ์มีอายุห้าสิบปีนับแต่สร้างสรรค์งาน หรือนับแต่โฆษณาครั้งแรกถ้าได้โฆษณาในระหว่างนั้น หลักนี้อยู่ภายใต้บังคับมาตรา 21 และมาตรา 22 ซึ่งกำหนดอายุของงานบางประเภทไว้ต่างหาก อายุนี้ใช้กับส่วนที่เป็นงานของผู้สร้างสรรค์ ส่วนที่ระบบสร้างเองโดยไม่มีผู้สร้างสรรค์ไม่มีลิขสิทธิ์ให้นับอายุ

บริษัท เอกสยาม แอนด์ พาร์ทเนอร์ส จำกัด | เลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร 0105569142001
300/90 พรีเมียมเพลส ถนนนวมินทร์ แขวงนวมินทร์ เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร 10240
โทรศัพท์ 081 654 5922 | contact@eksiamlegal.com | eksiamlegal.com
ฉบับออนไลน์ https://eksiamlegal.com/copyright-and-ai.html

IX. เรื่องที่เกี่ยวเนื่องในเครือเอกสยาม

ลิขสิทธิ์ของงานที่ใช้ AI เกี่ยวพันกับกฎหมายสัญญา กฎหมายบริษัท และกฎหมายข้อมูลส่วนบุคคล โดยเฉพาะสัญญาจ้างที่ต้องกำหนดเรื่องลิขสิทธิ์ตามมาตรา 9 และมาตรา 10 ของพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 และการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นข้อมูลฝึกระบบ หน้าต่อไปนี้ต่อยอดจากเนื้อหาข้างต้นได้โดยตรง

- ฐานทางกฎหมายในการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล: เมื่อข้อมูลที่ใช้ฝึกหรือป้อนเข้าระบบ AI มีข้อมูลส่วนบุคคล
- ข้อมูลส่วนบุคคล: ทรัพย์สินหรือสิทธิ: สถานะทางกฎหมายของข้อมูลที่ใช้เป็นวัตถุดิบของระบบ
- หลักสุจริตและการตีความสัญญา: การตีความข้อสัญญาเรื่องลิขสิทธิ์และการใช้ AI
- บริการ กฎหมาย บริษัท และ สัญญา ธุรกิจ: การ ร่าง สัญญาจ้าง และ สัญญา จ้างทำของ ที่ กำหนด เรื่อง ลิขสิทธิ์ (Eksiam Corporate Law)
- บริการที่ปรึกษากฎหมายทั้งหมดในเครือ Eksiam

> **ขอบเขตของบทความนี้**: เนื้อหาข้างต้นอธิบายหลักกฎหมายทั่วไปเพื่อประโยชน์ในการทำความเข้าใจประเด็นลิขสิทธิ์ของงานที่ใช้ปัญญาประดิษฐ์ มิใช่ความเห็นทางกฎหมายต่องานชิ้นใดชิ้นหนึ่ง ผลทางกฎหมายของแต่ละกรณีขึ้นกับวิธีสร้างงาน สัญญาที่เกี่ยวข้อง และกฎหมายของประเทศที่ใช้งาน กฎหมายต่างประเทศที่อ้างเป็นสถานะ ณ วันที่ปรับปรุงหน้านี้

เชิงอรรถ

1. พระราชบัญญัติ ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 4 (ยก เฉพาะ นิยาม ที่ เกี่ยวข้อง) "มาตรา 4 ใน พระราชบัญญัติ นี้ ... “ผู้สร้างสรรค์” หมายความว่า ผู้ทำ หรือ ผู้ ก่อให้เกิด งาน สร้างสรรค์ อย่างใดอย่างหนึ่ง ที่ เป็นงาน อัน มี ลิขสิทธิ์ ตาม พระราชบัญญัติ นี้ “ลิขสิทธิ์” หมายความว่า สิทธิแต่ผู้เดียวที่จะทำการใด ๆ ตามพระราชบัญญัตินี้เกี่ยวกับงานที่ผู้สร้างสรรค์ได้ทำขึ้น “วรรณกรรม” หมายความว่า งานนิพนธ์ที่ทำขึ้นทุกชนิด เช่น หนังสือ จุลสาร สิ่งเขียน สิ่งพิมพ์ ปาฐกถา เทศนา คำปราศรัย สุนทรพจน์ และให้หมายความรวมถึงโปรแกรมคอมพิวเตอร์ด้วย"
2. พระราชบัญญัติ ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 6 "งาน อัน มี ลิขสิทธิ์ ตาม พระราชบัญญัติ นี้ ได้แก่ งาน สร้างสรรค์ ประเภท วรรณกรรม นาฏกรรม ศิลปกรรม ดนตรีกรรม โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ สิ่งบันทึกเสียง งานแพร่เสียงแพร่ภาพ หรืองานอื่นใดในแผนกวรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์ หรือแผนกศิลปะ ของผู้สร้างสรรค์ไม่ว่างานดังกล่าวจะแสดงออกโดยวิธีหรือรูปแบบอย่างใด / การคุ้มครองลิขสิทธิ์ไม่คลุมถึง ความคิด หรือ ขั้นตอน กรรมวิธี หรือ ระบบ หรือ วิธีใช้ หรือ ทำงาน หรือ แนวความคิด หลักการ การค้นพบ หรือ ทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ หรือคณิตศาสตร์"

บริษัท เอกสยาม แอนด์ พาร์ทเนอร์ส จำกัด | เลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร 0105569142001
300/90 พรีเมียมเพลส ถนนนวมินทร์ แขวงนวมินทร์ เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร 10240
โทรศัพท์ 081 654 5922 | contact@eksiamlegal.com | eksiamlegal.com
ฉบับออนไลน์ https://eksiamlegal.com/copyright-and-ai.html

3. พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 8 "ให้ผู้สร้างสรรค์เป็นผู้มีลิขสิทธิ์ในงานที่ตนได้สร้างสรรค์ขึ้นภายใต้เงื่อนไขดังต่อไปนี้ (1) ในกรณีที่ยังไม่ได้มีการโฆษณางาน ผู้สร้างสรรค์ต้องเป็นผู้มีสัญชาติไทยหรืออยู่ในราชอาณาจักรหรือเป็นผู้มีสัญชาติหรืออยู่ในประเทศที่เป็นภาคีแห่งอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองลิขสิทธิ์ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีอยู่ด้วย ตลอดระยะเวลาหรือเป็นส่วนใหญ่ในการ สร้างสรรค์ งาน นั้น ... ในกรณีที่ ผู้สร้างสรรค์ ต้อง เป็น ผู้ มี สัญชาติ ไทย ถ้า ผู้สร้างสรรค์ เป็น นิติบุคคล นิติบุคคล นั้น ต้อง เป็น นิติบุคคลที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย" (ไม่ได้ยก (2) ซึ่งว่าด้วยงานที่ได้โฆษณาแล้ว)

4. พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 19 วรรคหนึ่ง "ภายใต้บังคับมาตรา 21 และมาตรา 22 ลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ให้มีอยู่ตลอดอายุของผู้สร้างสรรค์ และมีอยู่ต่อไปอีกเป็นเวลาห้าสิบปี นับแต่ผู้สร้างสรรค์ถึงแก่ความตาย" และวรรคสี่ "ในกรณีที่ผู้สร้างสรรค์เป็นนิติบุคคล ให้ลิขสิทธิ์มีอายุห้าสิบปีนับแต่ผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์ขึ้น แต่ถ้าได้มีการโฆษณางานนั้นในระหว่างระยะเวลาดังกล่าว ให้ลิขสิทธิ์มีอายุห้าสิบปีนับแต่ได้มีการโฆษณาเป็นครั้งแรก"

5. พระราชบัญญัติ ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 9 "งาน ที่ ผู้สร้างสรรค์ ได้ สร้างสรรค์ ขึ้น ใน ฐานะ พนักงาน หรือ ลูกจ้าง ถ้า มิได้ ทำเป็นหนังสือตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น ให้ลิขสิทธิ์ในงานนั้นเป็นของผู้สร้างสรรค์ แต่นายจ้างมีสิทธินำงานนั้นออกเผยแพร่ต่อสาธารณชนได้ตามที่เป็นวัตถุประสงค์แห่งการจ้างแรงงานนั้น"

6. พระราชบัญญัติ ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 10 "งาน ที่ ผู้สร้างสรรค์ ได้ สร้างสรรค์ ขึ้น โดย การรับจ้าง บุคคล อื่น ให้ ผู้ว่าจ้าง เป็น ผู้ มีลิขสิทธิ์ในงานนั้น เว้นแต่ผู้สร้างสรรค์และผู้ว่าจ้างจะได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น"

7. พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 15 วรรคหนึ่ง "ภายใต้บังคับมาตรา 9 มาตรา 10 และมาตรา 14 เจ้าของลิขสิทธิ์ย่อมมีสิทธิแต่ผู้เดียวดังต่อไปนี้ (1) ทำซ้ำหรือดัดแปลง (2) เผยแพร่ต่อสาธารณชน (3) ให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนางานโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ และสิ่งบันทึกเสียง (4) ให้ประโยชน์อันเกิดจากลิขสิทธิ์แก่ผู้อื่น (5) อนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิตาม (1) (2) หรือ (3) โดยจะกำหนดเงื่อนไขอย่างใดหรือไม่ก็ได้ แต่เงื่อนไขดังกล่าวจะกำหนดในลักษณะที่เป็นการจำกัดการแข่งขันโดยไม่เป็นธรรมไม่ได้"

8. พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 4 นิยาม ""ทำซ้ำ" หมายความรวมถึง คัดลอกไม่ว่าโดยวิธีใด ๆ เลียนแบบ ทำสำเนา ทำแม่พิมพ์ บันทึกเสียง บันทึกภาพ หรือบันทึกเสียงและภาพ จากต้นฉบับ จากสำเนา หรือจากการโฆษณาในส่วนอันเป็นสาระสำคัญทั้งนี้ ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน สำหรับในส่วนที่เกี่ยวกับโปรแกรมคอมพิวเตอร์ให้หมายความถึง คัดลอกหรือทำสำเนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์จากสื่อบันทึกใด ไม่ว่าด้วยวิธีใด ๆ ในส่วนอันเป็นสาระสำคัญ โดยไม่มีลักษณะเป็นการจัดทำงานขึ้นใหม่ ทั้งนี้ ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน"

9. พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 27 "การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ โดยไม่ได้รับอนุญาตตามมาตรา 15 (5) ให้ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ถ้าได้กระทำดังต่อไปนี้ (1) ทำซ้ำหรือดัดแปลง (2) เผยแพร่ต่อสาธารณชน"

10. พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 32 วรรคหนึ่ง "การกระทำแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ของบุคคลอื่นตามพระราชบัญญัตินี้ หาก ไม่ ขัดต่อ การแสวงหาประโยชน์ จาก งาน อัน มี ลิขสิทธิ์ ตามปกติ ของ เจ้าของ ลิขสิทธิ์ และ ไม่ กระทบกระเทือน ถึง สิทธิ อัน ชอบด้วยกฎหมายของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควร มิให้ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์" และวรรคสอง "ภายใต้บังคับบทบัญญัติในวรรคหนึ่ง การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ตามวรรคหนึ่ง มิให้ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ถ้าได้กระทำดังต่อไปนี้ (1) วิจัยหรือศึกษางานนั้น อันมิใช่การกระทำเพื่อหากำไร ..." (ไม่ได้ยก (2) ถึง (9))

11. พระราชบัญญัติ ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 32/2 "การกระทำ แก่ งาน อัน มี ลิขสิทธิ์ ที่ ทำ หรือ ได้มา โดยชอบด้วยกฎหมาย ใน ระบบคอมพิวเตอร์ ที่ มี ลักษณะ เป็นการ ทำซ้ำ ที่ จำเป็นต้อง มี สำหรับ การนำ สำเนา มาใช้ เพื่อให้ อุปกรณ์ ที่ใช้ใน ระบบ คอมพิวเตอร์ หรือกระบวนการส่งงานอันมีลิขสิทธิ์ทางระบบคอมพิวเตอร์ทำงานได้ตามปกติ มิให้ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์"

12. Thaler v. Perlmutter, No. 23-5233 (D.C. Cir. decided March 18, 2025), Opinion for the Court filed by Circuit Judge Millett: "As a matter of statutory law, the Copyright Act requires all work to be authored in the first instance by a human being." และ "the human authorship requirement does not prohibit copyrighting work that was made by or with the assistance of artificial intelligence." คำพิพากษาจากเว็บไซต์ของศาล https://media.cadc.uscourts.gov/opinions/docs/2025/03/23-5233.pdf

บริษัท เอกสยาม แอนด์ พาร์ทเนอร์ส จำกัด | เลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร 0105569142001
300/90 พรีเมียมเพลส ถนนนวมินทร์ แขวงนวมินทร์ เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร 10240
โทรศัพท์ 081 654 5922 | contact@eksiamlegal.com | eksiamlegal.com
ฉบับออนไลน์ https://eksiamlegal.com/copyright-and-ai.html

13. Supreme Court of the United States, Docket No. 25-449, Thaler v. Perlmutter, Register of Copyrights and Director of the United States Copyright Office, et al. รายการวันที่ 2 มีนาคม ค.ศ. 2026 "Petition DENIED." ตรวจจากสารบบคดีบนเว็บไซต์ศาลสูงสุดสหรัฐ https://www.supremecourt.gov/search.aspx?filename=/docket/docketfiles/html/public/25-449.html

14. U.S. Copyright Office, Copyright and Artificial Intelligence, Part 2: Copyrightability (เผยแพร่ 29 มกราคม ค.ศ. 2025) บทสรุปผู้บริหาร (Executive Summary) เช่น "prompts do not alone provide sufficient control." https://www.copyright.gov/ai/Copyright-and-Artificial-Intelligence-Part-2-Copyrightability-Report.pdf (หน้ารวมรายงาน https://www.copyright.gov/ai/)

15. Copyright, Designs and Patents Act 1988 (สหราชอาณาจักร) section 9(3) "In the case of a literary, dramatic, musical or artistic work which is computer-generated, the author shall be taken to be the person by whom the arrangements necessary for the creation of the work are undertaken." และ section 178 "“computer-generated”, in relation to a work, means that the work is generated by computer in circumstances such that there is no human author of the work;" ตรวจจาก https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1988/48/section/9 และ /section/178

16. Directive (EU) 2019/790 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on copyright and related rights in the Digital Single Market, Article 2(2) "‘text and data mining’ means any automated analytical technique aimed at analysing text and data in digital form in order to generate information which includes but is not limited to patterns, trends and correlations;" และ Article 4(3) "The exception or limitation provided for in paragraph 1 shall apply on condition that the use of works and other subject matter referred to in that paragraph has not been expressly reserved by their rightholders in an appropriate manner, such as machine-readable means in the case of content made publicly available online." ตรวจจาก EUR-Lex https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32019L0790

17. Regulation (EU) 2024/1689 (Artificial Intelligence Act), Article 53(1)(c) "put in place a policy to comply with Union law on copyright and related rights … in particular to identify and comply with, including through state-of-the-art technologies, a reservation of rights expressed pursuant to Article 4(3) of Directive (EU) 2019/790;" Article 53(1)(d) "draw up and make publicly available a sufficiently detailed summary about the content used for training … according to a template provided by the AI Office." และ Article 113 (b) "Chapter III Section 4, Chapter V, Chapter VII and Chapter XII and Article 78 shall apply from 2 August 2025" ตรวจจาก EUR-Lex https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj/eng

18. William M. Landes and Richard A. Posner, "An Economic Analysis of Copyright Law", The Journal of Legal Studies, vol. 18, no. 2 (1989), pp. 325-363, DOI 10.1086/468150 (ตรวจข้อมูลบรรณานุกรมกับ Crossref) ข้อความในบทความ "Striking the correct balance between access and incentives is the central problem in copyright law." อ่านจากฉบับเผยแพร่ซ้ำที่ https://cyber.harvard.edu/IPCoop/89land1.html ซึ่งไม่มีเลขหน้าของวารสาร

19. ตัวบทพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ทุกมาตราที่ยกในบทความนี้คัดจากระบบสืบค้นกฎหมายของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (searchlaw.ocs.go.th) ฉบับปรับปรุงล่าสุดที่มีผลตั้งแต่วันที่ 23 สิงหาคม 2565 ซึ่งรวมการแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่ 2) ถึง (ฉบับที่ 5) เปิดตรวจเมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2569 ตัวบทและเอกสารต่างประเทศตรวจจากเว็บไซต์ทางการที่ระบุในเชิงอรรถแต่ละข้อในวันเดียวกัน

บริษัท เอกสยาม แอนด์ พาร์ทเนอร์ส จำกัด | เลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร 0105569142001
300/90 พรีเมียมเพลส ถนนนวมินทร์ แขวงนวมินทร์ เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร 10240
โทรศัพท์ 081 654 5922 | contact@eksiamlegal.com | eksiamlegal.com
ฉบับออนไลน์ https://eksiamlegal.com/copyright-and-ai.html